

Наталія Пусепліна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Сучасний етап соціально-економічного і науково-технічного розвитку в умовах трансформацій усіх сфер життя відродив і загострив інтерес до наукової проблеми – співвідношення педагогічної теорії і практики. У розв'язанні цієї проблеми приховуються величезні резерви подальшого розвитку теорії педагогіки, підвищення якості і ефективності практичної діяльності навчальних закладів.

У сучасних умовах педагогічна діяльність мусить бути особистісно і соціально орієнтованою, ґрунтуватися передусім на пізнанні й самопізнанні головних суб'єктів виховного процесу, постійного зміцнення зв'язків педагогічної науки і практики для ефективного виховання і самовиховання особистості. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України, світові глобалізаційні процеси загострили інтерес до практики виховання. Шкільна практика є первинною по відношенню до педагогічної теорії тому, що вона є формою відображення реальної дійсності, має дослідне походження, виступає основою і критерієм наукових теоретичних пошуків. Ось чому належить постійно вивчати педагогічну практику, відчувати потреби і зміни, які в ній відбуваються.

Педагогічна освіта ХХІ століття відносить до числа своїх пріоритетів оволодіння такими технологіями та знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства, сприяють підготовці вчителів до нових ролей у цьому суспільстві.

Історико-ретроспективний аналіз теоретичних засад музейно-педагогічної діяльності, яку ми визначаємо як вид педагогічної діяльності, послідовну, спеціально організовану, науково обґрунтовану, цілеспрямовану творчу суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача і студента, педагога й учня, спрямовану на забезпечення єдності урочної, позакласної і позашкільної, аудиторної і позааудиторної роботи для виховання, навчання, розвитку особистості в умовах музейного середовища, підтверджує важливість налагодження взаємодії музею і вищого педагогічного закладу освіти з метою оптимізації навчально-виховного процесу в сучасних соціокультурних умовах розбудови вітчизняної системи освіти.

Проблемам практичної підготовки у системі професійної педагогічної освіти завжди приділялася належна увага науковців. Проводилися ґрунтовні дослідження за такими напрямками: практична підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів (О. О. Абдуліна, А. Д. Бондар,

А. П. Петров, В. К. Розов), єдність теорії та практики у професійній підготовці вчителя (А. М. Бойко, В. В. Краєвський, О. А. Лавриненко, Л. М. Лузіна), організаційно-методичні засади педагогічної практики (Є. А. Гришин, Н. Д. Демидчук, Н. М. Загрязкіна, Н. В. Казакова, А. І. Піскунов).

Педагогічна наука й інноваційні практичні надбання вчителя – взаємозумовлені явища. Практика стимулює і спрямовує розвиток педагогічної теорії, а її передові технології в досвіді вчителя сприяють піднесенню творчої активності педагогів, зростанню їхньої педагогічної культури, зародженню новаторства і нових педагогічних ідей, а також слугують зразком творчого і добросовісного ставлення до праці.

Як зазначає проф. Бойко А.М., теорія і практика розглядаються в органічній єдності, як діалектично взаємопов'язані форми людської діяльності, що визначають духовні й матеріальні аспекти єдиного поняття. Правильною на всі часи є теза, що виростаючи із практики, теорія перетворюється в практику, одночасно удосконалюючи її, і, збагачена практикою, виступає започаткуванням нового наукового відкриття, що можна представити формулою «практика – наука – практика». Узагальнюючи дані дослідників, вважаємо, щодо загальних причини недостатнього впливу педагогічної науки на практику є: по-перше, перебільшення вчителями ролі даних, одержаних емпіричним шляхом, недооцінка теоретичного знання, яке виходить за межі простого спостереження; по-друге, відірваність нового наукового знання від практичних потреб школи і вчителя; по-третє, підміна власне педагогічної теорії психологічною, філософською чи соціологічною, що не повністю сприймається вчителями-практиками в зв'язку з їхньою недостатньою теоретичною підготовкою; по-четверте, відсутністю поєднання методології, теорії, емпіричного знання і реальної педагогічної практики [1, с.33].

Оскільки, нами з'ясовано, що освітньо-виховний потенціал сучасного музею розкривається у таких основних напрямках: виховання на основі здобутків національної і загальнолюдської культури; засвоєння та поглиблення знань, формування вмінь і навичок у різних галузях людської життєдіяльності; розвиток творчих здібностей і створення умов для самотворення і самовдосконалення особистості, забезпечення єдності теорії і практики музейно-педагогічної діяльності у процесі підготовки майбутнього вчителя є актуальною проблемою.

Так, основним аспектом науково-просвітницької роботи Полтавського літературно-меморіального музею І.П. Котляревського, музейна збірка якого налічує більше семи тисяч експонатів, є експозиційно-виставкова діяльність. У виставковій залі щомісяця презентуються виставки творчого доробку сучасних полтавських митців, творчої молоді, матеріали з приватних колекцій. Співробітники музею разом із учнями та вчителями ліцею № 1 імені І.П. Котляревського міста Полтави щорічно організують і проводять тематичні виставки, присвячені життю і творчості І. Котляревського, Т. Шевченка, Лесі Українки, Г. Сковороди, до Дня Незалежності України, Великодня тощо. На базі музею учні Полтавської художньої школи, школи-ліцею № 1 (образотворче відділення), гуртківці обласного центру науково-технічної творчості молоді презентують виставки дитячих робіт („Моя мила Полтава”, „До 200-ліття „Енеїди” І. П. Котляревського тощо). Однією із важливих форм взаємодії музею із педагогічним університетом

є проведення спільних науково-практичних конференцій, Котляревських читань, присвячених творчості видатного українського письменника, питанням етнографії та краєзнавства. Особливе місце посідають екскурсії, лекції, тематичні вечори, конкурси серед учнів шкіл, зустрічі творчої інтелігенції тощо. Для школярів створена літературна премія імені І.П. Котляревського, твори лауреатів якої публікуються у збірці „Голоси Енеєвих нащадків”.

Полтавський художній музей (галерея мистецтв) функціонує як єдиний музейно-мистецький комплекс, до складу якого входять: художній музей, галерея мистецтв та відділ дитячої творчості. Основними напрями співпраці музею та Полтавського національного педагогічного університету є екскурсійна, виставкова, та лекційна діяльність. Екскурсійна робота має на меті поглиблення знань із образотворчого мистецтва, комунікативних навичок, музейної культури. Для майбутніх педагогів розроблені тематичні екскурсії: „Життя і творчість Полтавських художників”, „Малярство та іконопис Полтавщини XVIII — XX ст. у добробку Кіма Скалацького” тощо. Виставкова діяльність зазвичай присвячена святкуванню річниці Перемоги, Дня міста, ювілейних дат тощо. Лекційна діяльність переважно охоплює історію мистецтва і має на меті формування пізнавальної активності студентів („Західне образотворче мистецтво в колекції Полтавського художнього музею”, „Декоративно-ужиткове мистецтво в колекції Полтавського художнього музею” тощо). Однією із форм освітньо-виховної роботи музею є проведення масових заходів.

Полтавський державний літературно-меморіальний музей В.Г. Короленка, де зібрано понад 10 тис. експонатів, ушановує ім'я видатного письменника-демократа, прогресивного громадського діяча і гуманіста Володимира Галактіоновича Короленка. Одним із напрямів співпраці музею з педагогічними закладами є екскурсійна та виставкова діяльність. Співробітниками музею для учнів, студентів і вчителів проводяться тематичні екскурсії „В. Г. Короленко та Україна”, „Полтава часів В.Г. Короленка”, „Любов у житті В.Г. Короленка”, інтелектуальний альманах „Любіть Україну в собі, любіть себе в Україні” тощо. У залах музейного комплексу творчі роботи виставляють учні Полтавської художньої школи („Вісник краси”) та Науково-дослідного центру учнівської молоді („Великодні світанки”) тощо.

Садиба-музей Панаса Мирного — видатного українського письменника Панаса Яковича Рудченка у Полтаві також співпрацює із закладами педагогічної освіти, зокрема педагогічним університетом, загальноосвітніми школами, дитячими садками, Палацом дитячої та юнацької творчості, Полтавською дитячою художньою школою тощо. До Дня знань на базі музею щорічно проводяться уроки українознавства; до Міжнародного дня захисту дітей — дитячі свята; методичні семінари. До Міжнародної студентської конференції „Наукові здобутки студентів і магістрантів — школі XXI століття” спільними зусиллями учнів, студентів, учителів, співробітників музею та викладачів педуніверситету підготовлено виставку батикового розпису тканини, виставку творчих робіт (до Великодня). Тематична лекційна діяльність музею охоплює заходи „Мова творів Панаса Мирного”, „Лауреати премії імені Панаса Мирного”, „Цвіт на полотні”, „Полтавські рушники” (для учнів 5-10 класів); „Панас Мирний. Олена Пчілка. Етнографія та фольклор”, „Український театр XIX ст. П'єси Панаса Мирного”, „В. Тарасенко і

його книжка „Апостол праведної ліри” (для студентів педагогічного університету). У проведенні лекторію беруть участь студенти і викладачі педагогічного університету, серед яких лауреати щорічної премії імені Панаса Мирного у номінації „Народна творчість і народні ремесла”.

Отже, нами з’ясовано, що основними напрямками співпраці музеїв різних профілів та музейно-педагогічних комплексів і вищого педагогічного навчального закладу у професійній підготовці майбутнього вчителя є освітньо-виховна та науково-дослідна діяльність, у межах якої провідне значення належить екскурсійній, виставковій та лекційній роботі. Аналіз досвіду дає підстави стверджувати, що у фаховій підготовці використання фольклорно -, мовленнєво-, і музейно-краєзнавчої та інших видів практик, написання навчально-дослідницьких робіт за спеціальністю з використанням музейних фондів, підготовка майбутніми вчителями екскурсійних занять і культурно-масових заходів в умовах музейного середовища здійснюється ситуативно. Розроблені й упроваджені спеціальні навчальні курси, спрямовані на ознайомлення студентів із основами музеєзнавства, формування відповідних знань, умінь і навичок переважно за спеціальністю.

Таким чином, це дає підстави стверджувати, що зазначена взаємодія потребує наукового обґрунтування й спеціальної педагогічно доцільної організації співпраці музеїв різних профілів, їх комплексів і вишів, що забезпечить єдність теорії і практики музейно-педагогічної діяльності у процесі підготовки майбутнього вчителя.

Список використаної літератури

1. Бойко А. М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховання : монографія / Алла Микитівна Бойко ; Полт. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ, 2011. – 384 с.